

Handlingsplan för Stockholms läns livsmedelsstrategi 2019–2020

Länsstyrelsen
Stockholm

Region Stockholm

MÄLARDALEN

För mer information kontakta

Länsstyrelsens enhet för landsbygdsutveckling

Tfn: 010-223 1000

Foto omslag: Mostphotos

Rapport nr 2019:20 i Länsstyrelsens rapportserie.

Utgivningsår: 2019

ISBN: 978-91-7281-944-3

Du hittar rapporten på vår webbplats www.lansstyrelsen.se/stockholm

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Innehåll

Stockholm – hela Sveriges matmarknad	4
GEMENSAMT GENOMFÖRANDE	4
FRAMTAGANDE AV ÅTGÄRDER OCH AKTIVITETER	5
ÖVERGRIPANDE BEHOV	5
Åtgärder och aktiviteter 2019–2020.....	7
REGLER OCH VILLKOR	7
MÅL 1: Länets primärproduktion inom jordbruk, trädgårdsproduktion och vattenbruk ökar.....	8
MÅL 2: God kunskap hos kommuner och andra relevanta aktörer om värdering av jordbruksmark och jordbruksproduktion, till exempel vid tillämpning av miljöbalkens hushållningsbestämmelser.....	9
MÅL 3: Jordbruksmarkens produktionsförmåga upprätthålls och växtnäringssätersförsel från stad till landsbygd ökar.....	10
MÅL 4: God service till länets livsmedelsföretag och förbättrad samverkan och informationsutbyte mellan myndigheter.....	12
MÅL 5: Ökat kundfokus och bättre samsyn vid kontroll och tillsyn av länets primär- och livsmedelsproduktion	13
MÅL 6: Livsmedelsbranschens och de gröna och blå näringarnas attraktivitet ökar, liksom tillgången på kompetent arbetskraft.....	14
MÅL 7: Försörjningsberedskapen ökar i livsmedelskedjans alla led.....	16
KONSUMENT OCH MARKNAD	18
MÅL 1: Utbudet av svenska, regionalt och lokalt producerade råvaror och förädlade produkter ökar.....	19
MÅL 2: Länets företag som är verksamma inom livsmedelsnäringen blir fler, växer och är lönsamma	21
MÅL 3: Konsumtionen av svenska, regionalt och lokalt producerade livsmedel inom den offentliga sektorn ökar.....	22
MÅL 4: Medvetenheten om mervärden i svensk, regional och lokal livsmedelsproduktion ökar hos länets konsumenter och livsmedelsaktörer	23
MÅL 5: Upplevelser kring mat och dryck i länet är en integrerad del av besöksnäringen och bidrar till utvecklingen på länets landsbygd	25
KUNSKAP OCH INNOVATION	26
MÅL 1: Aktörerna i livsmedelskedjan är integrerade i innovationssystem och bidrar till innovation och förnyelse genom utveckling av nya produkter, processer, metoder och upplevelser	27
MÅL 2: Mötesplatser och plattformar för samverkan mellan företag och aktörer inom livsmedelssektorn finns i länet.....	28
MÅL 3: Medvetenheten om livsmedelsproduktionens och konsumtionens påverkan på miljö, klimat och folkhälsa ökar hos länets invånare	30
MÅL 4: Kompetensutveckling för livsmedelssystemets företag och andra aktörer bidrar till hållbarhet, innovationer, investeringar och ökad livsmedelsproduktion.....	32
MÅL 5: Livsmedelssystemet präglas av miljö- och klimatomfattig resurseffektivitet och multifunktionalitet	33
Uppföljning och fortsättning	34
Relaterade dokument.....	34

Stockholm – hela Sveriges matmarknad

Denna handlingsplan är en del av Stockholm läns livsmedelsstrategi och gäller för 2019 och 2020.

Med sin stora befolkning utgör efterfrågan på mat från Stockholms län en möjlighet för alla landets livsmedelsproducenter. Att vara en god marknad för livsmedelsproducenter från hela landet blir en viktig del i ett hållbart livsmedelssystem för länet.

Det övergripande målet för Stockholms läns livsmedelsstrategi är ett långsiktigt hållbart livsmedelssystem. I det ingår att:

- länets livsmedels- och primärproduktion ökar, samtidigt som sårbarheten i livsmedelskedjan minskar,
- livsmedelssektorn är en del av Stockholms innovations- och utvecklingskraft och bidrar till att föra stad och landsbygd närmare varandra,
- strategin samtidigt bidrar till de nationella och regionala miljö- och klimatmålen samt till flera av målen för Agenda 2030.

Strategin omfattar tre strategiska insatsområden: Regler och villkor, Konsument och marknad samt Kunskap och innovation. För varje insatsområde har ett antal mål formulerats, vilka presenteras på de kommande sidorna. Insatsområden och mål är valda för att tillsammans bidra till ett genomgående hållbart livsmedelssystem präglad av goda beslutsprocesser, ekonomisk bärkraft, ekologisk livskraft och socialt välmående.

GEMENSAMT GENOMFÖRANDE

Hur väl livsmedelsstrategins mål nås påverkas av vad länets invånare, organisationer, företag och myndigheter gör. Vi kan alla vara med och bidra till strategins mål.

I den här handlingsplanen presenteras vad Länsstyrelsen Stockholm, LRF Mälardalen och Region Stockholm planerar att genomföra under 2019–2020. Därtill lyfts exempel på vad andra aktörer gör, att läsa om och inspireras av. I fokus för arbetet med handlingsplanen har bland annat varit aktiviteter som rör förutsättningar för produktion och förädling av livsmedel i länet, offentlig konsumtion av svenska, regionalt och lokalt producerade livsmedel och frågor om sårbarhet och beredskap.

Framöver planeras för möjligheter för ytterligare organisationer att redovisa projekt och aktiviteter som har intentioner som stämmer överens med strategins mål. Syftet är att ge en mer fullständig bild av vad som genomförs och som bidrar till ett hållbart livsmedelssystem för länet.

FRAMTAGANDE AV ÅTGÄRDER OCH AKTIVITETER

Framtagandet av åtgärder och aktiviteter har varit processbaserat. Målen har arbetats igenom av länsstyrelsen projektgrupp genom att följa frågorna: Vad innebär målet? Vem eller vilka påverkas/omfattas och på vilket sätt? Hur är ”målläget” idag och varför? Vilken förändring vore önskvärd? Vad behövs för att förändringen ska ske? Vilka åtgärder och aktiviteter föreslås?

Underlaget till handlingsplanen har gått igenom av både den styrgrupp och beredningsgrupp som varit aktiva under handlingsplanens framtagande och ligger till grund för målbeskrivningar och planering av genomförandet. Styrgruppen och beredningsgruppen har också bearbetat föreslagna åtgärder och aktiviteter i workshops.

Insatsområden, mål, åtgärder och aktiviteter adresserar svensk, regional och lokal produktion och omfattar alla inriktningar inom primärproduktionen.

ÖVERGRIPANDE BEHOV

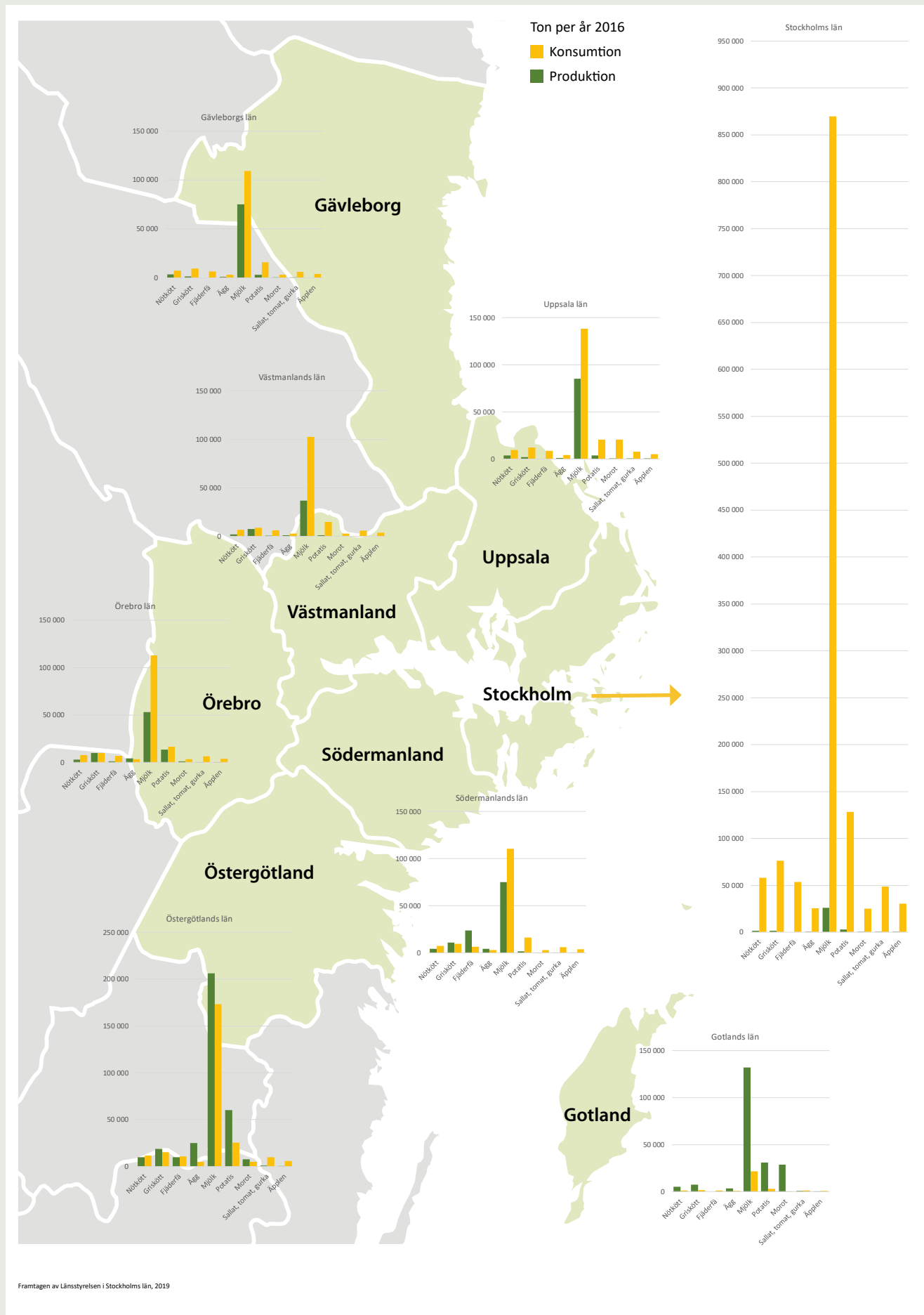
Genomgående, inom alla insatsområden, har ett återkommande behov uttryckts om att samhället på alla nivåer behöver förstå mer av vad jordbruk, trädgårdsnäring, fiske och livsmedelsförsörjning är och innebär. Idag har många människor liten kontakt med jordbruket och bristande kunskap om förutsättningarna för primärproduktion. Grundförståelsen om att mat kommer från ett intrikat samspel av sol, mark, vatten, vind och levande organismer har försvagats med generationerna. Likaså finns det behov av förbättrad kunskap om vad det innebär att leva och arbeta i ett sådant system.

Under arbetet med de regionala målen har det även uttryckts behov av ett förhållningssätt som utgår från att samarbete och samverkan är något positivt som leder till utveckling, innovationer och mervärden för företagen, konsumenterna och samhället i stort. Önskemål om rimliga krav från konsumenterna om varors tillgänglighet över säsong och tid på dygnet har också återkommit.

De flöden av livsmedel som behövs till befolkningen i Stockholms län är så stora att det kan vara svårt att få känsla för. Med 23 procent av Sveriges befolkning och 3 procent av jordbruksmarken blir behoven att både värna jordbruksmarken och länets lantbrukare tydligt, liksom att vara en god marknad för övriga landets livsmedelsproducenter.

FAKTA: PRODUKTION OCH KONSUMTION AV LIVSMEDEL

Åtgärder och aktiviteter 2019–2020

De åtgärder och aktiviteter som presenteras i tabellerna nedan har gemensamt tagits fram av styrgruppens organisationer (Länsstyrelsen Stockholm, LRF Mälardalen och Region Stockholm) för genomförande i organisationernas verksamheter under 2019 och 2020.

Åtgärder och aktiviteter speglar hur sammanvävt livsmedelssystemet är. Alla mål och åtgärder påverkas av flera aktiviteter och ett antal av aktiviteterna skulle ha kunnat presenteras under flera av de målen. Handlingsplanen är strukturerad efter strategins insatsområden med tillhörande mål. För varje mål presenteras åtgärder, vilka i sin tur genomförs via aktiviteter. Målen kommer att finnas kvar i samtliga handlingsplaner fram till 2030, åtgärder kan löpa över flera år och återkomma i nästa handlingsplan, medan aktiviteter i första hand planeras att genomföras under en handlingsplans tidsperiod.

Åtgärder och aktiviteter som presenteras i tabellerna beskriver med andra ord vad styrgruppens tre organisationer kan göra inom sina verksamhetsområden. Handlingsplanen innehåller också inspirerande omvärldsexempel från andra aktörers pågående verksamheter i länet.

REGLER OCH VILLKOR

Handlingsplanen för insatsområdet Regler och villkor syftar långsiktigt till att lagar, regler och kontroller ska utgöra verkliga stödstrukturer som förenklar för verksamheterna i ett hållbart livsmedelssystem. Området täcker även andra villkor för företagandet, som goda produktionsmöjligheter, tillgång till arbetskraft, lönsamhet, finansieringsmöjligheter, sociala förhållanden och liknande.

Foto:
Länsstyrelsen

MÅL 1:

Länets primärproduktion inom jordbruk, trädgårdsproduktion och vattenbruk ökar

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 är lönsamhet en självklarhet inom de gröna och blå näringarna; prissättning och marknadsförutsättningar leder till lönsamma företag i hela livsmedelskedjan, nya lösningar finns för direktförmedling av produkter från producent till konsument och för konsumenterna är valet av svenska produkter en självklarhet. Livsmedelskedjans aktörer arbetar för en hållbar livsmedelsförsörjning i länet baserat på svenska förutsättningar. I det ingår lagar, regler och föreskrifter som genomgående stödjer livsmedels-systemet och som är accepterade och förstådda. Människor är vana att äta både traditionellt svenska och nya produkter. Primärproduktion finns på fler ställen i länet än idag. Teknik finns som genomgående ger en rimlig arbetsbelastning och en god arbetsmiljö. Företagsklimatet präglas av jämställdhet. Kompetensnivån och utvecklingen av kompetens inom primärproduktionen (trädgård, jordbruk, fiske och vattenbruk) är god genom utbildning, rådgivning, utbyte mellan aktörer och hos myndigheter.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Visa hela bilden av landsbygden och vad lantbruk och förädling bidrar med till samhället: produktion, ekosystemtjänster, landskap, levande landsbygd mm.	
Producera en kort film med fokus på länet om varför en livsmedelsstrategi behövs samt förväntade effekter.	2019–2020
Erbjuda "Bonden i skolan" till skolor i länet.	2019–2020
Presentera goda exempel från länet som belyser strategins huvudområden.	2019
Förbättra villkoren för trädgårdsnärigen	
Sondera samarbetsmöjligheter för att säkerställa rådgivning och kompetensutveckling inom trädgård för länets odlare.	2019–2020
Se över möjligheter för bevattning av trädgårdsodlingar vid svår torka.	2020
Öka den digitala mognaden i livsmedelssystemet	
Planera för kompetensutvecklingsåtgärder inom digitalisering för primärproducenter och små livsmedelsförädlare.	2020
Öka möjligheterna till finansiering av investeringar som gynnar livsmedelsstrategins mål	
Verka för god kompetens hos finansörer om de gröna näringarnas potential och om livsmedelsstrategin.	2019–2020
Arbeta för en mer jämställd och jämlik fördelning av företagsstöden i landsbygdsprogrammet.	2019–2020
Anordna seminarium/ier med erfarenhetsutbyte kring olika åtaganden mellan uppköpare och primärproducent eller livsmedelsförädlare för att understödja tillväxt av lokal primärproduktion och livsmedelsförädling	2020

PÅGÅENDE AKTIVITET

Bonden i skolan

Skolbarn får besöka lantbruk

Digitalt läromedel för elever och lärare

www.bondeniskolan.se

MÅL 2:

God kunskap hos kommuner och andra relevanta aktörer om värdering av jordbruksmark och jordbruksproduktion, till exempel vid tillämpning av miljöbalkens hushållningsbestämmelser

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 värderas jordbruksmark högt, baserat på dess långsiktiga värde för livsmedelsförsörjning, genererande av ekosystemtjänster och rekreativvärde. Förståelsen för värdet är väl inarbetat och behandlas samstämigt mellan och inom berörda myndigheter.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Sprida kunskap om jordbruksmarkens användning och värde	
Informera om jordbruksmarkens vikt för beredskapsfrågan vid Food planning-konferensen i Södertälje.	2019
Erbjuda utbildningsseminarier till berörda aktörer i planprocessen om jordbruksmarkens användning och värde.	2019–2020
Utveckla och tillgängliggöra guidande material för berörda aktörer vid ställningstagande om byggnation på jordbruksmark.	2019–2020
Frågan om jordbruksmarkens användning och värde lyfts med kommuner.	2019–2020

GENOMFÖRD AKTIVITET

Landskapsantikvariskt seminarium

Om jordbruksmarkens
betydelse

MÅL 3:

Jordbruksmarkens produktionsförmåga upprätthålls och växtnäringsåterförel från stad till landsbygd ökar

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 har länets jordbruksmark i produktion väl fungerande växtnäringsstillgång, låg markpackning, god markstruktur och textur, hög mullhalt och god vattenstatus. Jordbruket drivs med bra växtföljder och goda produktionsmetoder. Med ökande lönsamhet i primärproduktionen och kunskapsbaserad värdering av jordbruksmark är marken 2030 lönsam att ta hand om och bruka väl. Den växtnärings som finns i livsmedel kommer efter konsumtion i högre grad och med god kvalitet återföras till primärproduktionen.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Upprätthålla jordbruksmarkens produktionsförmåga	
Genomföra kompetensutveckling om utveckling av åkermarkens mullhalt och bördighet för primärproducenter inom Greppa Näringen.	2019–2020
Genomföra kompetensutveckling om vattenhushållning för primärproducenter inom Greppa Näringen.	2019–2020
Påbörja inventering och kartläggning för kunskapshöjning om förutsättningar för vattenhushållning i länets jordbrukslandskap.	2019–2020
Förespråka lokala, säkra kretsloppslösningar för växtnärings	
Lyfta fram lokala kretsloppslösningar som till exempel "Avlopp i kretslopp" i Hölö.	2019–2020
Genomföra kompetensutveckling om kretsloppslösningar för primärproducenter inom Greppa Näringen.	2019–2020

OMVÄRLDS- EXEMPEL

Se nästa sida

Södertäljemodellen – Enskilda avlopp i kretslopp

Södertäljemodellen är ett exempel på hur kretsloppet av näringsämnen mellan hushållens toaletter och åkermarken kan slutas. Modellen går ut på att toalettavlopp från snålspolande toaletter samlas in för att behandlas och användas som gödsel. Grundtanken är att minska påfrestningarna på miljön, minska smittriskerna och samtidigt bidra till ett mer hållbart jordbruk.

Jan-Christer Carlsson är lantbrukare på Nackunga gård som ligger i Hölö, Södertälje kommun. Samtidigt som han och andra lantbrukare reagerade över att deras verksamheter fick skulden för övergödning hade LRF Mälardalen och Södertälje kommun påbörjat ett samarbete för att lösa miljöproblemen kring kommunens avlopp. Efter mycket arbete och att Telge nät kunde ta över från kommunen byggdes till slut en kretsloppsanläggning på Nackunga gård.

I projektet var även Sveriges Lantbruksuniversitet delaktiga som forskarstöd och i teknikutveckling för att få fram säker rening av toalettavfallet.

Idag går anläggningen på full kapacitet och tar emot toalettavlopp från motsvarande 600 hushåll. Toalettavlopp hålls skilt från bad, disk och tvättvatten och samlas upp i en sluten tank. När den är full hämtar en tankbil innehållet och transporterar det till Nackunga gård. Där genomgår det en komposteringsprocess som minskar eventuella smittämnen med 40 procent. Därefter tillsätts 0,5 procent urea (160 kg per reaktor) och efter totalt 14 dagar är materialet hygieniserat och kan användas som gödsel på åkrarna.

Gödseln är certifierat enligt SPCR 178 och får användas på spannmålsodling. SPCR 178 är en ny strikt certifiering för gödsel från små avlopp och utförs av Sveriges Tekniska Forskningsinstitut. I dagsläget (2018) är bara två anläggningar i hela landet certifierade. En årsproduktion av gödsel från behandlingsanläggningen räcker till 40–45 hektar åker.

För Jan-Christer finns två viktiga drivkrafter bakom kretsloppsanläggningen. Den ena är att bidra till en bättre miljö med minskad övergödning. Den andra är att ta tillvara på resursen av näringsämnen som finns

"Det känns fantastiskt att driva en sådan här anläggning och känna att man gör nytta. Att man får tillbaka näringen till jordbruket och inte smutsar ner våra sjöar i den omfattning som vi har gjort tidigare."

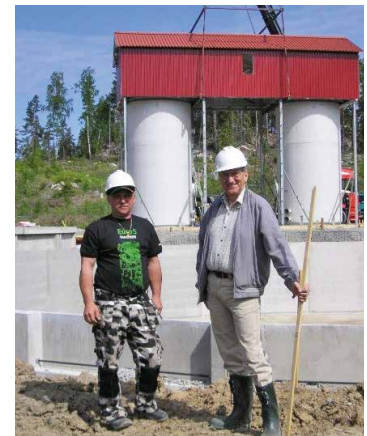
Jan-Christer Carlsson berättar om den avloppsanläggning som finns på hans gård.

i gödningen och skapa ett hållbart kretslopp. Istället för att importera fosfor och andra näringsämnen, kan den näring som finns i människans toalettavlopp, användas och återföras till åkerjorden. Dessutom bidrar gödningsmedlet till förbättrad mullhalt i jorden.

En förutsättning för fler lyckade projekt är fungerande samverkan mellan kommuner, intresserade lantbrukare och villaägare. Jan-Christer menar att LRF och Länsstyrelserna kan spela en viktig roll i att sprida inspiration och information. Finansiering är också viktigt att lösa. I Hölö har investeringen gjorts av Telge Nät, Länsstyrelsen Stockholm och Nordiska investeringsbanken. Under senare år har behandlingstekniken utvecklats och effektiviserats kraftigt. Både investeringskostnader och driftskostnader är betydligt lägre idag än när anläggningen i Hölö byggdes.

Nackunga gård

Ägs av: Jan-Christer och Jaana Carlsson
Verksamhet: 70 mjölkande kor samt kvig-hotell
Odlar: Vall, fodermjäs, höstraps, höstvetete, korn och havre
Areal: Totalt 350 hektar.
Äger 140 hektar åker och 82 hektar skog. Resten arrenderas.

Jan-Christer och Gösta Andersson (LRF) framför gödselbrunnen.

Alla foton: Anna Calo

Invigning av våtkomposten i Hölö.

Projekt Avlopp i Kretslopp

Samarbetspartners: Telge nät, LRF Mälardalen, SLU Uppsala
Finansiering: Telge nät, Länsstyrelsen, Nordiska investeringsbanken
För mer information:
Anna Calo, projektledare Avlopp i Kretslopp 2010–2012
Youtube: Kretsloppsanläggning för toalettavlopp

MÅL 4:

God service till länets livsmedelsföretag och förbättrad samverkan och informationsutbyte mellan myndigheter

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 erbjuds tydlig och god service till företagen, baserad på god samordning och samsyn inom och mellan myndigheter och med andra aktörer. Målet inkluderar hela livsmedelskedjan. Arbetet planeras att börja med fokus på primärproduktion och livsmedelsföretag i direkt anslutning till primärproduktion.

För att komma dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Förenkla för den som vill att starta och driva livsmedelsföretag	
Samverka med Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Tillväxtverket om att främja förenkling av regler och villkor för primärproducenter och livsmedelsföretagare.	2019–2020
Sprida information till länets primärproducenter och livsmedelsföretagare om checklistor för tillstånd och myndighetskontakter på verksam.se .	2019–2020
Kartläggning av de största hindren för livsmedelsföretagare i länet.	2019–2020

MÅL 5:

Ökat kundfokus och bättre samsyn vid kontroll och tillsyn av länets primär- och livsmedelsproduktion

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 finns en utvecklad samsyn kring bemötande, regeltolkningar och möjligheter till förenklingar i systemet bland de myndigheter som utövar kontroll och tillsyn hos primärproducenter och livsmedelsbaserade företag.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Ökat kundfokus, förenkling och samsyn kring regler och kontroll	
Utbildning för Länsstyrelsens tillsyns- och kontrollpersonal i bemötande och motiverande samtal.	2019–2020
Förbättra interna kontrollrutiner hos involverade myndigheter, som Länsstyrelsen och kommunerna.	2019–2020
Kalibrering av bedömningar vid kontroll och tillsyn inom Länsstyrelsen, mellan olika länsstyrelser och mellan kommuner.	2019–2020
Länsstyrelsekontrollanter deltar i relevanta LRF-träffar för erfarenhetsutbyte.	2019–2020
Utveckla samordning av kontroller med kommunerna.	2019–2020
Möjliggöra erfarenhetsutbyte mellan myndigheter och de gröna näringarnas aktörer	
Erbjuda myndigheters tjänstemän praktik på gårdar i andra län.	2019–2020
Arbeta för samstämmiga beslut och proportionerliga avgifter inom kontrollen av livsmedelsföretag i länets kommuner, genom aktiv samverkan i Miljösamverkan Stockholm och andra forum.	2019–2020

PÅGÅENDE ÅTGÄRD

Ökat kundfokus, förenkling och samsyn kring regler och kontroll

Förenklingar och tillämpning av regler, kundservice och bemötande vid kontroller är viktiga frågor för lantbrukare och livsmedelsföretagare i länet. Länsstyrelsen Stockholm och LRF driver därför gemensamt projektet "Ökat kundfokus, förenkling och samsyn kring regler och kontroll", med sikte på stärkt företagande, gott djurskydd och hög livsmedelssäkerhet i länet.

När tjänstemän från en myndighet ska kontrollera att lantbrukare följer de regler som gäller för till exempel djurskydd, ersättningar eller kemikaliehantering är det viktigt att mötet präglas av förtroende, respekt och förståelse för varandras situation.

Målet är att det vid kontroller ska vara tydligt för alla parter vad de av samhället satta reglerna betyder och innebär. Bedömningar inom och mellan myndigheter ska också vara så samstämmiga som möjligt. Genom att arbeta med bemötande och dialog skapas ömsesidig respekt för att bättre förstå varandra. Projektet vill också utveckla servicen till företagen och arbeta för att regler ska vara tydliga och lätta att följa.

MÅL 6:

Livsmedelsbranschens och de gröna och blå näringarnas attraktivitet ökar, liksom tillgången på kompetent arbetskraft

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 finns det inom hela livsmedelskedjan utrymme och förmåga att välkomna ny arbetskraft. Samhället uppskattar dessa arbeten och kompetenser tas till vara och ges möjlighet att utvecklas.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Stärka kompetensförsörjningen inom de gröna näringarna	
Planera regionalt projekt för kompetensförsörjning i primärproduktion och livsmedelsföretag – välgrundad matchning, fadderverksamhet mm hos Arbetsförmedlingen.	2019
Medverka i Landsbygdsnätverkets arbete med matchning av arbetskraft inom de gröna näringarna.	2019–2020
Presentera goda exempel på nysvenskars lantbruks- och livsmedelsverksamhet i Sverige och tidigare hemländer.	2019–2020
Lyfta landsbygdens och de gröna näringarnas betydelse på kompetensförmedlingsmässan Bazaren.	2020

OMVÄRLDS- EXEMPEL

Se nästa sida

Eko-odlarna i Telje skapar mervärden från tidigare outnyttjad mark och arbetskraft

Deltagarna i projektet utbildas i ekologisk grönsaksodling. Foto: Adim Mizban

Adim Mizban med nyskördade grönsaker. Foto: Janne Naess

Intill pendeltågspåret i Gärtuna, nära Östertälje Station, har ett odlingslandskap vuxit fram. Där det tidigare mest fanns kvickrot och annat ogräs, odlar Eko-odlarna i Telje en mängd olika grönsaker både på friland och i växthus. Squash, spenat, tomat, potatis och pumpa är bara några exempel. Vid odlingarna möts människor från olika kulturer och förutom att grönsakerna säljs direkt till konsument, levereras de till lokala skolor och äldreboenden.

Eko-odlarna är ett socialt företag som utöver att odla och sälja grönsaker även erbjuder arbetsintegrering och rehabilitering. Initiativet kom år 2012 från Adim Mizban, som då arbetade inom Södertälje kommun med arbetshandledning. Han är agronom med erfarenhet av grönsaksodling i både Irak och Sverige.

Adim såg ett stort behov av att hitta lösningar för att integrera nyanlända. Samtidigt pågick ett projekt för att hitta nya vägar till arbete för långtidsarbetslösa och sjukskrivna, och ett för att främja närodlat och ekologisk mat i kommunen. Utifrån det kom idén att i ett nytt projekt korta vägen från försörjningsstöd till egen försörjning. Genom att utbilda deltagarna i ekologisk grönsaksodling

”Mycket mark som finns i Södertälje, Stockholm och Sverige är outnyttjad, men man kan förvandla den till lokala paradiser!” säger Adim.

skulle förutsättningar ges att kunna fortsätta med odling i egen verksamhet.

Några av dem som deltog i projektet bildade år 2015 den ekonomiska föreningen Eko-odlarna i Telje. Den består idag av sju medlemmar som kommer från Irak, Turkiet och Sverige. De håller utbildningar inom odling på vinterhalvåret och under vår och sommar odlar de grönsaker tillsammans med kursdeltagarna. För att det ska passa med antalet handledare och bli en lämplig gruppstorlek, tar Eko-odlarna emot sammanlagt maximalt 20 personer per kursomgång.

Det började alltså med nyanlända som ett integrationsprojekt. Senare tillkom även sjukskrivna med rehabiliteringsbehov.

Av de senare har nästan alla varit svenskar. Flera av tidiga deltagare är nu handledare till andra som befinner sig i samma situation. Det är enligt Adim en väldigt bra social mix där deltagare med utländsk bakgrund får tillfälle att i vardagen förbättra sina språkkunskaper i svenska.

I dagsläget kommer 20 procent av intäkterna från försäljning av egenodlade grönsaker och 40 procent vardera från arbetsintegrering och rehabilitering. De senare finansieras av Arbetsförmedlingen och Södertälje kommun. Målsättningen är att grönsaksförsäljningen ska stå för 50 procent av intäkterna.

Samarbetet med kommunen har enligt Adim varit avgörande för att skapa en stabil verksamhet. Han ser en möjlighet för varje kommun att stimulera och stödja liknande initiativ genom rådgivning om odling och företagande. En kartläggning av den stadsnära marken, för att se om det finns fler ytor som kan användas för odling, skulle också underlätta. Just att få tillgång till mark har varit en av utmaningarna.

Att ge möjlighet för fler att odla lokalt är dessutom en bra investering för att säkra tillgången på grönsaker och frukt i Sverige.

Eko-odlarna i Telje fick tillgång till marken i Gärtuna vinter 2015. Foto: Adim Mizban

Värsådd. Foto: Adim Mizban

MÅL 7:

Försörjningsberedskapen ökar i livsmedelskedjans alla led

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 har länets livsmedelsförsörjande förmåga ökat och fortsätter att öka stadigt. Planer för krishantering vid störningar i livsmedelsförsörjningen är framtagna av alla kommuner i samarbete med berörda myndigheter.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Öka medvetenheten i länet om behovet att planera för livsmedelsförsörjning i risk- och sårbarhetsanalyser	
Sprida information om framtagna metod för att inkludera livsmedel i kommunernas risk- och sårbarhetsanalyser.	2019
Uppföljningsmöte med kommuner efter kurs genomförd 2018 för att stödja det fortsatta arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser.	2020
Undersöka potentialen för primärproduktion i staden	
Följa upp omfattningen av stads- och fritidsodlingen i länet.	2020
Sprida goda exempel om stads- och fritidsodling och fritidsfiske.	2019–2020
Lyfta frågor om livsmedelsberedskap och ansvar hos aktörer i hela livsmedelskedjan	
Tillsammans med MatLust-projektet arrangera seminariet "Food Planning – var finns maten i samhällsplaneringen?".	2019
Artikel i Landsbygd i Centrum om livsmedelsberedskap.	2019

FAKTA: EXEMPEL PÅ BEHOV OCH PRODUKTION AV LIVSMEDEL I LÄNET

Om 2,3 miljoner stockholmare...	... varje dag äter/dricker...	... motsvarar det produktionen från...	I länet finns...	Kommentar
	<p>1 äpple</p>	<p>4 750 ha äppelodling</p>	<p>9 ha äppelodling</p>	<p>Ett svenskt Ingrid Marie-äpple om dagen motsvarar 839 500 000 äpplen per år. Det är skörden från 4 750 hektar äppelodling ett bra äppelår. I länet finns cirka 9 hektar kommersiell äppelodling. I Sverige finns drygt 1 500 hektar kommersiell äppelodling.</p>
	<p>1 glas mjölk</p>	<p>18 865 mjölkkor</p>	<p>2 900 mjölkkor</p>	<p>Ett stort glas (2 dl) mjölk om dagen motsvarar 1 679 000 000 liter mjölk per år. Det är den mjölk 18 865 kor i genomsnitt producerar per år. I länet finns knappt 2 900 kor. Dessutom behövs mjölk till övriga mejeriprodukter, exempelvis ost, fil och grädde.</p>
	<p>1 skiva bröd</p>	<p>9 400 ha spannmålsodling</p>	<p>30 000 ha spannmålsodling</p>	<p>En skiva mjukt bröd (45 g) per dag förbrukar 38 000 000 kg mjöl per år. Ett normalt väderår motsvarar det skörden från cirka 9 400 hektar spannmål. I länet odlas spannmål på nästan 30 000 hektar. Ungefär hälften av arealen används för livsmedel och andra hälften för djurfoder.</p>

KONSUMENT OCH MARKNAD

Handlingsplanen för insatsområdet Konsument och marknad syftar långsiktigt till att aktörerna inom livsmedelskedjan är medvetna om sitt beroende av varandra och hur deras verksamhet påverkar livsmedelsystemet.

Hållbarhet i kedjan baserar sig på konsumtion av inhemska produkter, nära kontakter inom livsmedelskedjan, fungerande marknader med ansvarsfullt utbud, professionalitet i alla delar och insiktsfull politik.

Foto: Mostphotos

MÅL 1:

Utbudet av svenska, regionalt och lokalt producerade råvaror och förädlade produkter ökar

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 finns en bas av svenska livsmedel tillgänglig för alla via butiker, restauranger och storkök. De baslivsmedel av exempelvis morötter, ägg, mjölk, mjöl, potatis, rotsaker, fisk, kött och grönsaker som konsumeras i länet är genomgående svenska. Produkternas väg till konsumenten präglas av diversitet och samverkan, ofta med hjälp av digitala lösningar.

För att komma dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Verka för ökad exponering och försäljning av länets och Sveriges produkter	
I samarbete med handeln verka för att lokala, regionala och svenska varor exponeras i butikerna.	2019–2020
Undersöka hur försäljningen av svenska produkter ser ut i dagligvaruhandeln i länet.	2019–2020
Sprida goda exempel på olika typer av marknader och direktförsäljning för lokala produkter.	2019–2020
Använda Stockholms Fiskauktion som plattform för ökad konsumtion av närfångad fisk, som ett led i utveckling av Stockholms Fiskmarknad.	2019–2020

OMVÄRLDS- EXEMPEL

Se nästa sida

REKO-ringar

Vet du vad en REKO-ring är?

REKO står för Rejäl Konsumtion och är ett sätt att handla lokalproducerad mat, helt utan mellanhänder. Konsumenter och producenter går samman och startar en REKO-ring där råvaror och produkter säljs direkt från producent till konsument via en Facebook-grupp.

Köpare och säljare får kontakt med varandra genom Facebook-gruppen. Producenten presenterar sina varor i inlägg och köparen beställer genom kommentarer till inlägget. Utlämning av varorna sker på en gemensam tid och en plats som bestäms i förväg. Affärerna görs i förväg upp via Swish så ingen handel sker vid själva utlämningen.

Enkelt och genialt!

REKO är en folkrörelse som växer snabbt i hela Sverige och idag finns det över 120 aktiva REKO-ringar i Sverige.

REKO

REKO-ringar i Stockholms län

- REKO Stockholm Norrort (Sollentuna)
- REKO Stockholm Söderort (Haninge)
- REKO Stockholm Liljeholmen (Liljeholmen)
- REKO Sigtuna (Märsta)
- REKO Stockholm Österåker (Österåker)
- REKO Stockholm Gärdet (Gärdet)
- REKO Norrtälje (Norrtälje)
- Södertörns Matnod (Haninge)

MÅL 2:

Länets företag som är verksamma inom livsmedelsnäringen blir fler, växer och är lönsamma

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 finns en rik blandning av lönsamma företag inom livsmedelsnäringen spridda över länet. Det innebär även att det finns god samhällsservice och infrastruktur i form av telefoni, IT, kollektivtrafik, skola, handel, offentlig och kommersiell service i hela länet. Det finns också tillgång till relevanta företagstjänster för företagare i hela länet.

För att komma dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Stärka och öka antalet företag	
Erbjuda utbildning för lantbrukare och mindre livsmedelsföretag i affärsmannaskap.	2019–2020
Bevaka och påverka kommande perioder av den gemensamma jordbrukspolitiken (GJP/CAP) inkl. landsbygdsprogrammet.	2019–2020
Verka för ett bra företagsklimat och grundläggande infrastruktur på landsbygden	
Samverka regionalt för att på landsbygden tillgodose tillgång på till exempel bredband, transporter och service.	2019–2020

PÅGÅENDE AKTIVITET

Vägen till ökad lönsamhet

Under vintern 2019 har drygt 20 livsmedelsproducenter i länet gått en kurs i affärsutveckling som tagits fram speciellt för dem. Under kursen har deltagarna utvecklat vad just deras företag behöver för att nå ökad lönsamhet. De har arbetat med att göra en affärsplan, hitta sina kärnvärden och stärka sitt varumärke. Under sju halvdagar har deltagarna haft möjligheten att inspireras av olika föreläsare och få feedback på sina idéer. Dessutom har man kunnat toppa kursen med ett frivilligt mentorskap från Almi.

– Prissättning, samverkan och att kommunicera sina mervärden har varit några av de teman som engagerat deltagarna mest, berättar kursledaren Angeli Sjöström Hederberg, ProcessRum. Arrangören Helena Isaksson, LRF Mälardalen, berättar att deltagarna har haft stor nytta av alla verktyg och nya kunskaper. Inte minst har erfarenhetsutbytet och nätverket som kursen har bidragit till varit mycket värdefullt.

MÅL 3:

Konsumtionen av svenska, regionalt och lokalt producerade livsmedel inom den offentliga sektorn ökar

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 råder konsensus på politisk nivå inom den offentliga sektorn att upphandla svensk mat och att underlätta för detta. Tjänstemännen har god kunskap i att formulera förfrågningsunderlag till upphandlingar som möter de politiska målen samtidigt som producenter och säljare har god kompetens och organisatoriska möjligheter att lämna in anbud på dessa.

För att komma dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Underlätta upphandling av svenska livsmedelsråvaror och produkter	
Erbjuda mötesplatser/seminarier för ökad dialog mellan lokala producenter, offentlig sektor och grossister.	2019–2020
Bidra till att sprida kommuners erfarenheter av offentlig upphandling av lokala och svenska livsmedel.	2019–2020

GENOMFÖRD AKTIVITET

Dialoger i den offentliga måltidsbranschen

Länsstyrelsen har arrangerat ett flertal seminarier för aktörer verksamma inom livsmedelsupphandlingen i länets kommuner och Region Stockholm. I samarbete med Upphandlingsmyndigheten anordnades till exempel en branschdialog för upphandlare, kostansvariga, grossister, producenter och politiker verksamma i länet. Vid dialogen diskuterades strategier för att få mer svenskt och lokalt på tallriken i de offentliga köken. Tillsammans med projektet MATtanken ordnade Länsstyrelsen en nationell branschträff för att hitta en överenskommelse kring en definition av svenskt ursprung av livsmedel för den offentliga måltidsbranschen.

Dessa och andra träffar har skapat värdefulla mötesplatser för gemensam dialog mellan aktörer i olika delar av livsmedelskedjan, något som har efterfrågats av branschen.

MÅL 4:

Medvetenheten om mervärden i svensk, regional och lokal livsmedelsproduktion ökar hos länets konsumenter och livsmedelsaktörer

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 har länets livsmedelsaktörer, inklusive konsumenterna, god förståelse för betydelsen av svensk och regional livsmedelsproduktion. Mervärden lyfts fram av handeln, av kockar och grossister och för kunderna är matens ursprung en självklar del när de väljer vad de köper. Handeln, grossister och producenter är väl införstådda i att de ingår i samma livsmedelskedja och är beroende av varandras lönsamhet och välmående.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Sprida kunskap om mervärden av svensk, regional och lokal livsmedelsproduktion	
Lyfta fram material om hur bland andra kommuner kan jobba med mervärden och ekosystemtjänster.	2019
Ta fram gemensam information på länsnivå till konsumenter, handel och grossister om hållbar konsumtion och matens påverkan.	2019–2020
Öka den mediala närvaron och informationsspridningen om länets landsbygd, lantbruk och livsmedelsproduktion	
Informera i olika mediekkanaler om livsmedelsstrategins aktiviteter.	2019–2020

OMVÄRLDS-
EXEMPEL

Se nästa sida

Utvecklingsplan för ekosystemtjänster i Upplands Väsby kommun

Upplands Väsby kommun har tagit fram en utvecklingsplan för ekosystemtjänster. Den används som ett stöd vid prioriteringar i planprocessen och ger en helhetsbild av vilka natur- och grönområden som är viktiga att bevara och utveckla i kommunen.

Kartläggning

En kartläggning identifierade ett 40-tal olika ekosystemtjänster (befintliga och potentiella) i kommunen – var de fanns och var de saknades. Pollinering, mat, klimatreglering och rening av luft var några av de tjänster som kartlades. Kartläggningen visade bland annat att andelen jordbruksmark i kommunen är väldigt liten i relation till hur många som bor där.

– Det blev tydligt att den produktiva marken behövs för att det ska finnas en resiliens vid framtida förändringar, där lokal matproduktion kan få en viktigare roll, berättar Anna Jakobsson, miljöplanerare i Upplands Väsby kommun.

Strategier

Under arbetet formulerades 33 övergripande strategier för hur ekosystemtjänster kan tas tillvara och utvecklas i kommunen. Flera strategier rör just matproduktion, till exempel:

Strategi 1. Reservera befintlig och potentiell jordbruksmark, med målet att mark som lämpar sig för odling och jordbruk finns bevarad.

Strategi 4. Lyft möjligheten till lokal odling i planerings- och parkutvecklingsprojekt, med målet att ytor för stadsnära odling ska finnas i en omfattning av minst 5 m² per invånare.

Utvecklingsplan

En kommunal utvecklingsplan togs fram, som beskriver områden med stor vikt för ekosystemtjänster. Den visar vilka tjänster områdena erbjuder och vilka tjänster som behöver stärkas för att säkerställa en hållbar utveckling.

Utvecklingsplanen och strategierna är politiskt beslutade i kommunen. De används idag i kommunens arbete med både översiktsplan och detaljplan.

VAD ÄR EKOSYSTEMTJÄNSTER?

Ekosystemtjänster är de produkter och tjänster som ekosystemen skapar och som gör att ekosystemen fungerar. Några exempel som är viktiga för bland annat människor är mat, bioenergi, pollinering, rening av vatten och luft och koldioxidbindning. Ekosystemtjänster kan delas in i grupper efter vilken typ av tjänst de utför:

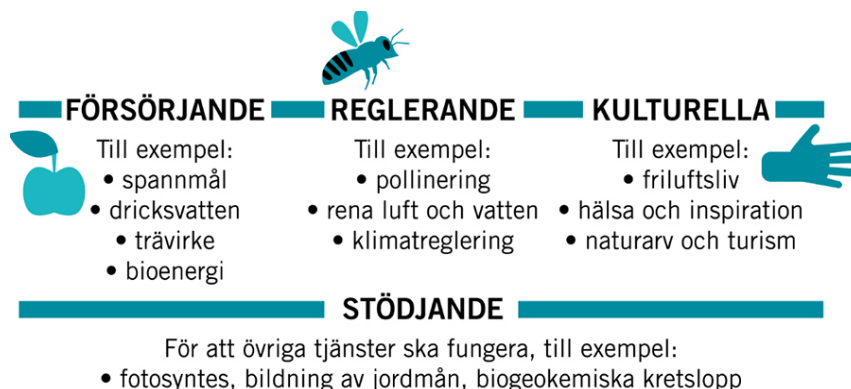

Bild: Naturvårdsverket.

MÅL 5:

Upplevelser kring mat och dryck i länet är en integrerad del av besöksnäringen och bidrar till utvecklingen på länets landsbygd

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 i hela länet finns gott om lättillgängliga upplevelser kopplade till livsmedel och måltider för besökare och turister. Företagen är lönsamma med god kompetens och bra nätverk. Ofta finns även fler aktiviteter att tillgå vid samma besök, det vill säga utvecklade destinationer med bas på länets landsbygd. Företagarna är medvetna om den betydelse deras kunders upplevelse av svensk mat har både i Sverige och för den svenska livsmedelsexporten.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Se destinationen som en helhet där mat är en bärande faktor för upplevelsen	
Arbeta med gemensam marknadsföring för hela länets besöksnäring.	2020
Bidra till utveckling av turispaket kopplade till lokal mat.	2020
Undersöka möjligheterna att ta fram en digital karta över länets matupplevelser och platser att besöka.	2020
Främja företagande och samverkan i länet mellan företag inom natur- och kultur- och måltidsturism	
Delta i den nationella livsmedelsstrategins planerade nätverk om regional matkultur.	2020
Erbjuda anpassad kompetensutveckling för åtgärden, till exempel som inom insatsen "Smakrik och blomstrande besöksnäring" till aktörer inom besöksnäringen.	2019–2020
Informera om matupplevelser på landsbygden på Länsstyrelsens webb under "Besöksmål".	2020
Öka kunskapen hos restauranger och deras leverantörer om betydelsen av svenska råvaror	
Utveckla informationsmaterial att sprida till berörda målgrupper.	2020

KUNSKAP OCH INNOVATION

Handlingsplanen för insatsområdet Kunskap och innovation handlar om en långsiktig förbättring av alla delar i livsmedelsförsörjningen för en hållbar utveckling. Insatsområdet inrymmer utveckling av ett system som baserar sig på primärproduktionens förutsättningar och villkor, sociala förutsättningar och förmågor, tekniska landvinningar för förenklingar och ökad funktionalitet samt ekonomiska smörjmedel och lösningar.

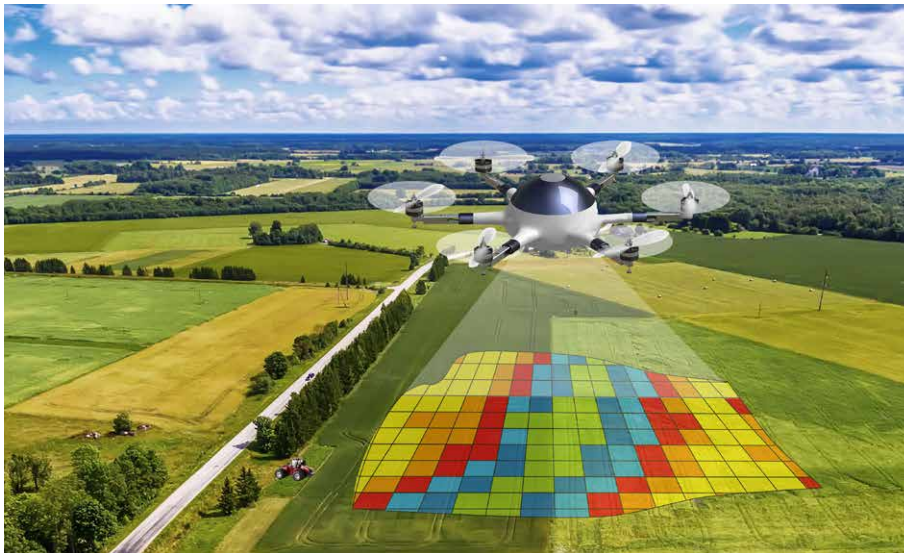

Foto: Per Frankelius

MÅL 1:

Aktörerna i livsmedelskedjan är integrerade i innovationssystem och bidrar till innovation och förnyelse genom utveckling av nya produkter, processer, metoder och upplevelser

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det 2030 finns utvecklade innovationssystem där nätverk av aktörer i livsmedelssystemet samverkar med hjälp av plattformar, mötesplatser och projekt. I innovationssystemen ingår ett förhållningssätt som utgår från att samverkan leder till hållbar utveckling, innovationer och mervärden för företagen och samhället.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Tillgängliggöra ny kunskap och främja innovation och utveckling för aktörer inom livsmedelsområdet	
Komplettera befintliga initiativ med en mötesplats för att stärka lokal produktion, regional förädling och svensk konsumtion i länet, genom samverkan och delande av kompetens.	2019–2020
Genomföra projekt om användandet av underutnyttjade arter som livsmedel.	2019–2020
Förbättra samverkan vad gäller utvecklingsprojekt och dess finansiering	
Samverka med andra fonder, till exempel social- och regionalfonden, för att stärka företag i livsmedelskedjan.	2019–2020
Lyfta möjligheterna för clean-, ag-, och foodtech att bidra till hållbar livsmedelsproduktion och hållbara företag i livsmedelskedjan	
Uppföljning av Länsstyrelsens kartläggning av foodtech-företag och vad de gör.	2020
Inkludera tech-frågor i pågående kompetensutveckling inom landsbygdsprogrammet.	2019–2020

PÅGÅENDE AKTIVITET

Resursfisk – återupptäckt näring

Länsstyrelsen tillsammans med yrkesfiskare i Mälaren och skärgården arbetar för att bättre nyttja den fisk som fastnar i näten eller redskapen men som idag har mycket liten användning som mat. Projektet siktar mot att förse bland andra offentliga kök med nya produkter baserade på lokalt fångad fisk, till exempel fiskfärsburgare. Det kan ge mer inkomster till yrkesfisket och större tillgång på lokal fisk i offentliga kök och i handeln. Det kan också ge en bättre balans mellan arterna i sjön. Projektet inriktar sig på storskalig användning för att göra det lönsamt för yrkesfisket och efterföljande förädlingsled att hantera fisken. Då kan man också erbjuda bra produkter för att möta en efterfrågan som redan finns idag. Grundtanken är att hitta ett system som fungerar för alla inblandade. I projektledningen ingår även Axfoundation. Därutöver medverkar Södertälje kommun i projektet med sina testbäddar för att prova nya livsmedel i offentliga verksamheter. Ytterligare samarbetspartners är Stockholms fiskauktion, Mälarens fiskarförbund och Eldrimner.

MÅL 2:

Mötesplatser och plattformar för samverkan mellan företag och aktörer inom livsmedelssektorn finns i länet

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att det i länet år 2030 finns självgående plattformar där aktörer i livsmedelskedjor möts, från producent till konsument och även till exempel politiker. Därifrån sker sektorsöverskridande samverkan som gynnar såväl mindre och/eller lokala produkter som mer storskaliga, nationella flöden.

För att komma dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Främja erfarenhetsutbyte och kunskapsutveckling inom livsmedelskedjan	
Underlätta spridning av erfarenheter från pågående insatser, som till exempel MatLust-projektet, till hela länet.	2019–2020
Skapa mötesplatser och plattformar för aktörsamverkan	
Stötta utveckling på bygdenivå som rör livsmedelsförsörjning	2019–2020
Erbjuda lokala mötesplatser där alla aktörer i livsmedelskedjan kan mötas, till exempel för att stödja ökad offentlig upphandling av svenska, regionala och lokala livsmedel.	2019–2020
Underlätta för livsmedelshandeln och restaurangbranschen att känna till och samarbeta med lokala producenter och livsmedelsföretag.	2019–2020

OMVÄRLDS- EXEMPEL

Se nästa sida

Från hage till mage och minskat matsvinn

Varför säljer en mataffär produkter från lokala bönder, anordnar bussresor till sina leverantörer, och arbetar aktivt för att minska butikens matsvinn? Arrangemanget som kallas Från hage till mage startades i samband med ICA-koncernens hundraårsjubileum 2017, och initiativet kom från en av de anställda. Som ett sätt att öka konsumenternas förståelse för matproduktion och förmedla mervärdet i lokala produkter anordnar butiken två turer per år till lokala matproducenter. Kunderna är nyfikna på hur maten produceras och personalen behöver utbildas för att kunna vara bra ambassadörer för produkterna.

I affären lyfts de lokala producenterna fram genom fördelaktiga hyllplaceringar, i reklamfilmer och på sociala medier. Producenterna bjuds även in till butiken för att demonstrera sina matvaror. På dessa vis kan bönderna lättare nå ut med information om sina produkter och hur de framställs, direkt till konsument. Att ta in varor från många mindre leverantörer innebär extra administration, men kunderna uppskattar matvaror med lokal anknytning och bygdens småföretagare får tillgång till stabila försäljningskanaler.

Foto: Mostphotos

*”Producenterna behövs för bygden och för landskapet, men också för att de gör riktigt bra produkter. Och matsvinnet är både resursmässigt och företagsekonomiskt helt fel”
säger Tommy Larsson på ICA Flygfyren.*

Foto: Ica Kvantum Flygfyren

En av de tidigare resorna började med besök hos Vaddö Gårdsmejeri, ett KRAV-certifierad mejeri som gör ost och glass. Bussen gick vidare till Senneby Trädgård som odlar KRAV-grönsaker och avslutades hos Roslagskött som har grisuppfödning.

Bakom alla livsmedel finns massvis med arbete och att slänga eller sälja för underpris är slöseri med resurser, poängterar Tommy Larsson. I butiksköket finns möjlighet att förädla maten till nya produkter och på så vis ge maten en andra chans. Gårdagens butiksbakade bröd som inte gått åt, kan blandas i degen till butikens egna specialbröd och köttfärs som närmar sig sista förbrukningsdag kan förädlas i dagens rätt. Utförsäljning av matvaror som närmar sig utgångsdatum underlättas av att vara en stor ICA-butik med hög omsättning och många kunder som passerar dagligen.

Tommy menar dock att den långsiktiga lösningen inte är att rea ut mat. Butikerna behöver ta sitt ansvar i livsmedelskedjan och se över vilka produkter som ofta ger matsvinn och hur det kan minska. Grundprincipen

är densamma oavsett butikens storlek och omsättning: det gäller att beställa rätt produkter och mängder och att hitta knep för att ta hand om varor med kort datum. Tommy tipsar andra butiker att hellre ta emot flera små leveranser än ett fåtal stora för att undvika felbedömningar och brist i hyllorna. Om svinnet kan minskas får det även positiv effekt på lönsamheten.

Såväl våra ägare som kunder brinner för dessa frågor, och som stor aktör är det särskilt viktigt att ta ansvar, säger Tommy.

ICA Kvantum Flygfyren

Ägare: Claes-Göran Sylvén

Anställda: Cirka 200

Lokala leverantörer: Roslagsägg, Vaddö Gårdsmejeri, Fogdö lax, Senneby Trädgård, Musko Rökeri, Roslagskött, Anjous Potatis & Grönsaker, Billinge Gårds mjölk, Rotängens lantbruk, Roslagsfisk, Västergården Bryggeri, Jesses Såser, Lövsta Kött, Roslagsmjölk, Roslagens Musteri

För vidare information: Tommy Larsson, tommy.larsson@kvan-tum.ica.se

Foto: Maria Folkesson, Ica Kvantum Flygfyren

Foto: Maria Folkesson, Ica Kvantum Flygfyren

Foto: Maria Folkesson, Ica Kvantum Flygfyren

MÅL 3:

Medvetenheten om livsmedelsproduktionens och konsumtionens påverkan på miljö, klimat och folkhälsa ökar hos länets invånare

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 är länets invånare medvetna om att livsmedelskonsumtion kan bidra till att stärka miljö, klimat och folkhälsa men också bidra till problem för de samma. Befolkningen är också införstådd med att alla konsumtionsval och beteende utgör en betydande del i möjligheterna att nå en hållbar livsmedelsförsörjning.

För att komma dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Alla berörda aktörer lyfter livsmedelsfrågorna när det är lämpligt	
Livsmedelsstrategins aktörer medverkar på utvalda evenemang och pratar om livsmedelsförsörjning och livsmedelsstrategin, till exempel SAMLA, Smaka på Stockholm, Matologi, Brunnby lantbrukardagar, Bergas öppna besöksdagar och liknande.	2019–2020
Ta fram gemensam information på länsnivå till konsumenter om matens påverkan på miljö och klimat.	2019–2020
Stockholms folkhälsorapport 2019 publiceras i november av Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) med aktuella data om folkhälsan i Stockholms län, inklusive matvanor.	2019

OMVÄRLDS- EXEMPEL

Se nästa sida

Landskapsmodellen – En hållbar diet formar ett hållbart landskap

Grönsaker och kor i ett varierat landskap. Foto: Elin Rydström

En av möjligheterna med att vara stadsnära är närheten till människor. Gården fungerar som en kontaktyta mellan stad och landsbygd där besökare kan lära om hur mat blir till. Foto: Kristina Hansén

”Landskapsmodellen handlar om att förstå att det vi äter och lägger på tallriken formar ett helt landskap” säger Elin Rydström på Lovö Prästgård.

För några år sedan höll Elin en kurs på gården tillsammans med en dietist. Hon kom då på idén om landskapsmodellen som ett alternativ till tallriksmodellen. Tallriksmodellen används ofta för att pedagogiskt visa vilka proportioner av kolhydrater, proteiner och fibrer/mineraler som utgör basen för en hälsosam kost. Landskapsmodellen handlar om att visa på kopplingen mellan en hälsosam kost och ett välmående landskap, och därmed öka förståelsen för att det vi lägger på tallriken formar ett helt landskap. Har man en ensidig kost blir landskapet enförmigt, men äter vi varierat så formar vi landskapet därefter.

Lovö Prästgård ligger i Lovö naturreservat på Lovön i Mälaren, knappt 1,5 mil från Stockholm

central. Det är ett ekologiskt blandjordbruk som brukas av Elin Rydström med familj. Elins föräldrar flyttade till gården 1985 som arrendebönder men sedan två år tillbaka ägs gården av Elin och hennes man Karel.

På gården finns 35 mjölkkor, 25 tackor och 40 höns. Huvuddelen av mjölken levereras till Arla. En mindre mängd säljs till ett gårdsmejeri på Lidingö, i den egna gårdsbutiken och till Elins bror som är kock. Det mesta som odlas används som foder till djuren men det blir också brödsäd och grönsaker till gårdsbutiken och till restauranger. Köttet säljs direkt till konsument i form av köttlådor. Elin förklarar att ”Vi utvecklar och tar det vi har här på gården, och försöker förvalta det på bästa sätt.”

Att vara ett storstadsnära lantbruk möjliggör en relativt stor besöksverksamhet. Sedan tjugo år tillbaka kommer elever från skolor runt om Stockholm till gården för att lära sig om hur mat

blir till. Eftersom det är ett Arla-samarbete är det särskilt fokus på mjölken. Förutom skolklasser välkomnas också politiker och företag som vill lära sig mer om matproduktion. Även bönder från andra länder kommer på besök.

Hur ser då en hållbar diet från ett hållbart landskap ut? Det beror på platsens förutsättningar, men Elin lyfter fram stora möjligheter att äta en väl sammansatt kost från Mälardalens landskap. Bara på Lovön kan skogen, betet, åkrarna och vattnet erbjuda allt från vilt, bär, svamp, mjölk och kött från naturbetesdjur, spannmål, grönsaker och fisk. Även människors psykiska hälsa kan påverkas positivt av ett landskap som på detta sätt har ett varierat utbud av livsmedel.

Lovö Prästgård är ett tydligt exempel på vilka betydelser lantbruk nära staden kan ha och Elin lyfter fram konsumtionens påverkan på lantbrukets inriktning.

Lovö Prästgård, Drottningholm

Ägare: Elin Rydström och Karel Leesment
Areal: Äger 140 hektar, varav 80 är skog, runt 50 åker, 10 bete. Sköter ytterligare 20–30 hektar betesmark.
Produktionsinriktning: Mjölk, kött, spannmål, grönsaker
Övrig verksamhet: Besöksnäring, gårdsbutik, direktförsäljning.
Ligger i Lovö naturreservat

Frilandsodling, bovete, halmbalar, bete och skog. Foto: Elin Rydström

MÅL 4:

Kompetensutveckling för livsmedelssystemets företag och andra aktörer bidrar till hållbarhet, innovationer, investeringar och ökad livsmedelsproduktion

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att 2030 bedrivs i länet kompetensutvecklingsåtgärder vars innehåll är behovsstyrda samtidigt som åtgärder och aktiviteter bidrar till måluppfyllelse för landsbygdspolitiken och är smidiga att administrera. Ett gott samarbete mellan finansiärer, genomförare och deltagare finns. Kompetensutvecklingsaktiviteter är anpassade till rådande situation (aktörer, deltagare, plats, innehåll, syfte m.m.), målgrupp och för att underlätta lärande. Det gäller i allt från informationsbroschyrer till större aktörs-samverkansprocesser.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Erbjuda kompetensutveckling som ytterligare bidrar till utveckling i livsmedelskedjan	
Samarbeta med länets kommuner och företagare för att identifiera behov av kompetensutveckling inom livsmedelsområdet.	2019–2020
Lämna inspel till nästa landsbygdsprogram för kompetensutvecklingsåtgärder inriktade på behov.	2019–2019
Tillgängliggöra ny kunskap för företagare inom livsmedelsområdet via kompetensutveckling.	2019–2020
Verka för att forskning genomförs som bidrar till livsmedelsstrategins mål.	2019–2020
Erbjuda kompetensutveckling inom landsbygdsprogrammet om potentialen för mer och ny inhemsk odling av proteingrödor och perenna grödor.	2019–2020

MÅL 5:

Livsmedelssystemet präglas av miljö- och klimatomfattig resurseffektivitet och multifunktionalitet

Den framtidsbild av målet som ligger till grund för föreslagna åtgärder och aktiviteter är att fram till 2030 förbättras miljö- och klimatsituationen i god takt genom god förvaltning av resurser inom livsmedelsproduktionen och fortsätter sedan att göra så. Resursplanering finns genom hela systemet så att material och energi tas väl tillvara. Både primärproduktionen och övriga delar av livsmedelssystemet planeras och designas för att delarna ska stärka varandra, därmed öka mångfunktionaliteten och på så sätt bli mer livskraftigt och robust. Produkt- och metodutveckling leder till bättre nyttjande av resurserna.

För att påbörja vägen dit har nedanstående åtgärder och aktiviteter prioriterats i handlingsplanen:

Åtgärder med tillhörande aktiviteter	Genomförande
Bidra med regional och lokal kunskap till nationella och regionala regelverk och processer	
Delta när den nationella livsmedelsstrategin behöver regional förankring, till exempel om utveckling av växtförädling av regionala sorter, hållbart växtskydd, ökad produktion, helhetsrådgivning eller liknande.	2019–2020
Samverka och samordna genomförandet av länets livsmedelsstrategi med andra pågående arbeten och processer i länet, till exempel den regionala utvecklingsplanen (RUF5), friluftslivsstrategin, landsbygds- och skärgårdsstrategin, klimat- och energistrategin, kommunstrategier för livsmedel, handlingsplanen för grön infrastruktur och matsvinnreducerande åtgärder.	2019–2020
Underlätta för livsmedelsföretagen att bli miljö- och klimatomfattigt bättre	
Verka för att rådgivning och kompetensutveckling inom Greppa Näringen bidrar till målen i livsmedelsstrategin.	2019–2020
Informera om Klimatklivet vid sökta projekt- och företagsstöd inom landsbygdsprogrammet.	2019–2020
Minska svinnet i hela livsmedelskedjan	
Integrera frågor om svinn i lämpliga pågående och kommande kompetensutvecklingsåtgärder.	2019–2020
Delta i projektet "Matsvinn som resurs i ett cirkulärt system med insekter som fiskfoder och blockchain för kvalitetssäkring".	2019

Uppföljning och fortsättning

Eftersom målen omfattas och påverkas av mycket mer än vad de organisationer som medverkar i handlingsplanen kan påverka, har inga exakta värden preciserats för förväntade utfall. Däremot kommer utvecklingen av målen att följas för att den här och kommande handlingsplaner ska bidra på ett bra sätt. De åtgärder och aktiviteter som ingår i handlingsplanerna utvärderas av respektive genomförande organisation. Av särskild vikt är de delar som bidrar till lärande om hur arbetet med hållbar utveckling kan tas vidare.

Arbetet med livsmedelsstrategins genomförande planeras fortgå i Länsstyrelsens regi i samarbete med LRF Mälardalen och Region Stockholm. Handlingsplanerna är tvååriga men åtgärder och aktiviteter kan sträcka sig längre i tiden. Ytterligare åtgärdsområden och aktiviteter kommer löpande att utvecklas. Uppföljningar av målens lägesituation planeras, för att med jämna intervaller bedöma vad som ska prioriteras i arbetet fram till 2030.

Relaterade dokument

- Stockholms läns livsmedelsstrategi. Rapport 2019:16. Länsstyrelsen Stockholm.
- Underlag till Stockholms läns livsmedelsstrategi Nulägesanalys. Rapport 2018:19. Länsstyrelsen Stockholm.
- Underlag till Stockholms läns livsmedelsstrategi Statistisk genomlysning. Rapport 2018:20. Länsstyrelsen Stockholm.
- Landsbygds- och skärgårdsstrategi för Stockholmsregionen. Rapport 2018:2. Stockholms läns landsting.
- En livsmedelsstrategi för Sverige – fler jobb och hållbar tillväxt i hela landet. Kortversion av regeringens proposition 2016/17:104
- Handlingsplan Agenda 2030 – 2018–2020. Fi 2018:3.
- Regeringskansliet.

*Mer information kan du få av Länsstyrelsen Stockholm,
enheten för landsbygdsutveckling
Tfn: 010-223 10 00*

*Rapporten hittar du på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm*